

وحدت اسلامی در اندیشه امام خمینی (قدس سره الشریف)

۱_ اندیشه وحدت:

در تاریخ پر فراز و نشیب اسلام، تفرقه بین مذاهب و ملل اسلامی، از مسائل پیچیده و بنیان کن جوامع اسلامی بوده است که خسارتها و لطمه های مادی و معنوی جبران ناپذیری بر پیکر امت واحده اسلامی وارد ساخته است، این زخم خونین در چهره زیبای امت اسلامی از دید مصلحان امت پنهان نمانده و نگرانی آنان را برانگیخته است. از اینرو در مقاطع تاریخی متعدد مصلحانی درصدد ایجاد وحدت بین مسلمین برآمده تا التیام بخش درد از قلب امت اسلامی باشند، هر یک از اینان اهداف ویژه ای را نیز دنبال نموده اند.

یکی از چهره های شاخص مصلحان وحدت طلب امت اسلامی، سید جمال الدین اسدآبادی است. وی به همراه شاگردش «شیخ محمد عبده» وحدت اسلامی را از مهمترین اهداف آرمانی خود می دانست و در این راه تلاش و کوشش فراوانی به عمل آورد، در این راستا وی وطن خاصی برای خویش انتخاب نکرد، و در طول عمر مبارزاتی خود به کشورهای متعدد سفر نمود و سکنا گزید. دیگر فردی که در راه وحدت اسلامی اقدام نمود، رئیس جامع الازهر مصر، شیخ محمود شلتوت بود که فتوای جواز پیروی از فقه شیعه را صادر نمود و مذهب تشیع را در ردیف چهار مذهب فقهی اهل سنت به رسمیت شناخت، تاسیس مرکز «دارالتقریب بین المذاهب الاسلامیه» در قاهره توسط آیت الله محمدتقی قمی در ایجاد این گرایش معتدل در شخص شیخ محمود شلتوت مؤثر بود و تلاشهای بی شائبه آیت الله بروجردی در صدور فتوای شیخ شلتوت و به رسمیت شناخته شدن مذهب شیعه در کنار مذاهب چهارگانه اهل تسنن که وحدت اسلامی را وارد مرحله نوین کرد، نقش بسزایی داشت.

علی رغم این تلاشهای وحدت طلبانه علمای شیعه و اهل تسنن، دولتها و ملت‌های اسلامی همچنان در تب و تاب تفرقه می سوختند و استعمارگران شرق و غرب با دامن زدن به آتش تفرقه به غارت منابع کشورهای اسلامی می پرداختند، توطئه و فتنه گریهای دشمنان امت اسلامی برای ایجاد تفرقه و سوء استفاده از شرایط تفرقه آمیز برای به یغما بردن منابع و ذخایر زیرزمینی و روزمینی کشورهای اسلامی بویژه، طلای سیاه (نفت) آنان از یک سو و جهالت و نادانی پیروان مذاهب مختلف اسلامی بر سر مسائل کوچک و ناچیز و فراموشی اصول مشترک از سوی دیگر دست به دست هم داده بود تا روز به روز آتش تفرقه برافروخته شده و فاصله بین مسلمانان بیشتر و عمیق تر شود، اما آغاز نهضت اسلامی امام خمینی در سال ۱۳۴۲ و وقوع انقلاب اسلامی ۱۳۵۷ ایران نقطه عطف تفکر وحدت اسلامی - وحدت شیعه و سنی از یک طرف و وحدت کشورهای اسلامی از طرف دیگر - بود که شخص امام خمینی (ره) منادی این وحدت بود.

اندیشه وحدت امام خمینی علی رغم آنکه جنبه عبادی - سیاسی داشت آرمان ویژه ای بود که این مقاله درصدد تبیین نسبی این آرمان است. باید پرسید، انگیزه های امام خمینی (ره) در تفکر وحدت چه بود و چه اهدافی را تعقیب می نمود؟ در پاسخ به این سؤال به نظر می رسد؛ اندیشه وحدت از دیدگاه امام خمینی وسیله و ابزار اصلی نفی سبیل و سلطه غیر مسلمان بر امت اسلامی بوده و وحدت رمز پیروزی و بقای امت اسلامی است(1).

«از جمله چیزهایی که برای قیام مسلمانان و مستضعفان جهان علیه چپاولگران جهانی و مستکبران جهان‌خوار لازم به تذکر است آن است که نوعاً قدرتهای ستمگر از راه ارباب و تهدید یا بوسیله بوقهای تبلیغاتی خودشان و یا بوسیله عمال مزدور بومی خائن شان مقاصد خود را اجرا می کنند در صورتی که اگر ملتها با هوشیاری و وحدت در مقابلشان بایستند موفق به اجرای آن نخواهند شد»(2)

۲_ ضرورت وحدت

امام خمینی پیامدهای تفرقه را بخوبی شناخته بود و می دانست که تفرقه در میان امت اسلامی در ابعاد مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی تأثیرات منفی بسیاری برجای گذاشته است که رفع آنها بسیار مشکل است و نیاز به زمان زیادی دارد و تنها راه جلوگیری از صدمات و لطمات ناشی از این تفرقه، وحدت و برادری است که باید حول محور اسلام عزیز و تعالیم حیات بخش آن صورت گیرد که در این راستا ضرورت‌های وحدت را نیز تشخیص داده بودند تا بدان وسیله امت اسلامی به مسیر و صراط مستقیم الهی رهنمون گردد.

اولین ضرورت وحدت از دیدگاه امام، قیام در راه خدا بود تا جامعه بشری بطور کلی اصلاح گردد؛ «قال تعالی: قل انما اعطکم بواحه، ان تقوموا لله مثنی و فرادی(سوره سبا آیه ۴۶). «خدای تعالی در این کلام شریعت از سرمنزل تاریک طبیعت تا منتهای سیر انسانیت را بیان کرده و بهترین موعظه هایی است که خدای عالم

از میان تمام مواعظ انتخاب فرموده و این یک کلمه را پیشنهاد بشر فرموده این کلمه تنها راه اصلاح در جهان است». (3)

در این راستا بایستی، عدالت در جهان گسترش یابد (4) و حزب مستضعفین جهان تشکیل گردد: «اگر یک حزبی در عالم پیدا بشود، یک حزب عالمی، حزب مستضعفین که همان حزب الله است، اینهمه مشکل رفع بشود» (5) و مسلمین جهان به رشد سیاسی کافی برسند (6). و بازگشت به فرهنگ خودی و خودباوری و سعی در خودکفایی از غرب نهراسند (7) و در برابر قدرتها ایستادگی کنند (8)

ضرورت بعدی وحدت جلوگیری از توطئه و تفوق استکبار جهانی به سرکردگی امریکا است که با ایجاد تفرقه و اختلاف بین مسلمین سعی در رسیدن به هدف خود دارد. امام راحل می دانست که:

«دشمن اصلی اسلام و قرآن کریم و پیامبر، ابرقدرتها خصوصا آمریکا و ولیده فاسدش اسرائیل است که چشم طمع به کشورهای اسلامی دوخته و برای چپاول مخازن عظیم زیرزمینی آنان در این توطئه شیطانی تفرقه انداختن بین مسلمانان به هر شکل که بتوانند می باشند» (9).

امام می خواست با وحدت و ایجاد همبستگی اسلامی بین مسلمانان، (10) همه ملل اسلامی به استقلال و آزادی دست یابند، زیرا مسلمین باید برای بدست آوردن استقلال و آزادی این کلید پیروزی را بدست آورند و برای وحدت کلمه کوشش کنند (11) و به استکبار جهانی اجازه ندهند که در مقدرات کشورهای اسلامی دخالت کند (12). امام خمینی برای ایجاد صلح و صفا، وحدت را ضروری می دانست و می فرمود «جمهوری اسلامی مایل است با همه همجواریان و دیگران با صلح و صفا زندگی کند (13)» و در جای دیگری نیز فرمودند: «امیدوارم صلح جهانی بر پایه استقلال ملتها و عدم مداخله در امور یکدیگر و مراعات اصل حفظ تمامیت ارضی کشورها بنا گردد» (14)

از نظر امام لازمه صلح و صفا جهانی زیست مسالمت آمیز با همه کشورهای عالم است. «دولت و ملت جمهوری اسلامی، طالب اخوت ایمانی با مسلمانان جهان و منطقه و طالب زیست مسالمت آمیز با همه کشورهای عالم است» (15) بنابراین خواهان گسترش روابط بر اساس اصل احترام متقابل است «روابط، با تمام خارجیها بر اساس اصل احترام متقابل خواهد بود، در این رابطه نه به ظلمی تسلیم می شویم و نه به کسی ظلم می کنیم» (16) «ما با همه ملتهای عالم می خواهیم دوست باشیم، با همه دولتهای عالم به حسب طبع اولی می خواهیم دوست باشیم می خواهیم که روابط حسنه، با احترام، متقابل نسبت به هم داشته باشیم» (17)

امام خمینی (ره) بر این اعتقاد است که حکومت اسلامی حکومتی است آزاد و مستقل و روابطش با شرق و غرب به یک نحو است و اگر آنها روابط حسنه داشته باشند، دولت اسلام هم با آنها روابط حسنه دارد و اجازه نمی دهیم کسی در مقدرات مملکتمان دخالت کند (18) بنابراین «... با همه افشار بشر و با تمام مستضعفین عالم روابط حسنه داریم به شرط اینکه روابط متقابل و احترام متقابل باشد» (19). پس می توان گفت امام خمینی با توجه به وظایف شرعی خود برای اصلاح بشر ایجاد همبستگی بین همه مستضعفین جهان و مسلمانان دنیا، گسترش عدالت اجتماعی، بوجود آوردن صلح و صفا در همه جهان، خودباوری و نفی سیبیل، جلوگیری از دخالت ابرقدرتها در مقدرات کشورهای ضعیف و مسلمانان و چپاول ذخایر آنها و گسترش روابط مبتنی بر احترام متقابل و حسن همجواری وحدت مسلمین و مستضعفین جهان را ضروری می شمرد و آن را تنها عامل و رمز پیروزی و بقاء هر امتی می دانست و بنابراین بر ایجاد وحدت تاکید فراوانی می نمود.

۳_ لوازم و امکانات وحدت:

هر آرمان و هدفی لوازمی دارد که بدون آنها تحقق ناپذیر است علاوه بر اینکه برای نیل به آرمان و اهداف بایستی امکانات مورد نیاز نیز فراهم شود، تا آرمان و اهداف در حد آمال و آرزو باقی نمانده بلکه پوسیده این امکانات مورد نیاز انسان به اهداف خود و سرمنزل مقصود برسد. اندیشه وحدت امام خمینی نیز آرمان امام، و دارای لوازمی بود که امکانات تحقق آن باید فراهم می گردید، ضروری ترین مساله در این رابطه عدالت است زیرا «عدالت لازمه توحید است» و برای ایجاد وحدت اسلامی؛ بایستی عدالت اسلامی به عنوان زمینه اصلی وحدت گسترش یابد، زیرا در جهان پر ظلم و بیداد و هر جامعه ظلما نه ای وحدت هرگز تحقق نخواهد یافت امام می فرمودند که «انبیاء از آدم تا خاتم تشریف آوردند. . . برای اینکه پرچم توحید و عدالت را در بین ملتها برپا کنند» (20) استقلال و آزادی از دیگر لوازم وحدت است و حتی می توان گفت استقلال عملی کشورهای اسلامی از مهمترین آنهاست «... زیرا وقتی، ما می توانیم در مقابل همه دنیا بایستیم بگوئیم ما نه طرف مغضوب علیهم می رویم و نه طرف ضالین، نه طرف غرب می رویم نه طرف شرق می رویم، وقتی ما می توانیم این طور باشیم و به صراط مستقیم عمل کنیم که همه مان با هم باشیم، همه ی واحد باشیم.» (21) می دانیم که انسانها، بطور فطری شعبه شعبه و در فرقه های مختلف آفریده شده اند و دارای عقاید و سلاقی گوناگونی می باشند. مسلمانان نیز بر این اساس دارای عقاید و نظرات متفاوتی می باشند که این اختلاف عقیده موجب تنش و درگیریهای زیاد مابین آنها شده است، اما از نظر

امام خمینی اختلاف عقیده نباید مانع وحدت شود و می توان با داشتن عقاید متفاوت، وحدت نیز داشت «عقاید مختلف اسباب اختلاف خارجی چرا بشود (22)» بنابراین همه انسانها و به تبع آن همه مسلمانان باید عقاید و سلیق شخصی و فرقه ای و نژادی و... خود را نادیده گرفته و با تاکید بر اصول مشترک انسانی و اسلامی خود، حول محور توحید زمینه های پیاده شدن حاکمیت همه جانبه اسلام فراهم گردد.

امام خمینی برای تحقق آرمان وحدت خویش از امکانات موجود بهره می جست و حتی امکانات جدیدی را فراهم می نمود، یکی از این امکانات مساله فلسطین و اشغال آن توسط رژیم اشغالگر قدس یعنی اسرائیل بود که ایده تشکیل «اسرائیل بزرگ یعنی از نیل تا فرات» (23) را در سرداشت و برای تحقق این ایده خود به کشورهای اسلامی تجاوز می نمود و مسلمانان ساکن این سرزمین را کشتار می نمود یا از خانه و کاشانه خود آواره می کرد، امام برای مقابله با خوی تجاوزگری و خونخواری رژیم اشغالگر قدس و محو اسرائیل از صحنه روزگار، آخرین جمعه ماه مبارک رمضان را به عنوان روز جهانی قدس اعلام نمود تا همه مسلمانان در یک روز بر علیه اسرائیل به حرکت و خروش درآیند، «... من روز قدس را روز اسلام و روز رسول اکرم می دانم و روزی است که باید ما تمام قوای خودمان را مجهز کنیم و مسلمین از آن انزوایی که آنها را کشانده بودند خارج شوند و با تمام قدرت و قوت در مقابل اجانب بایستند و ما در مقابل اجانب ایستاده ایم» (24).

امام (ره) آزادسازی قدس را تکلیف همه مسلمانان می دانستند «... اصولا این تکلیف همه مسلمین است که قدس را آزاد کنند و شر این جرثومه فساد را از بلاد اسلامی قطع کنند» (25) که این امر جز با اتحاد همه مسلمین امکان پذیر نمی باشد.

مراسم سالانه حج ابراهیمی از دیگر امکاناتی بود که امام برای تحقق وحدت امت اسلامی از آن بهره گرفت. و مراسم برائت از مشرکین را که می رفت به حافظه تاریک تاریخ و فراموشی ابدی سپرده شود دوباره احیاء نمود تا همه حجاج از هر کشوری که باشند، سیاه و سفید، آسیایی، آفریقایی، اروپایی و آمریکایی، شیعه و سنی و... با شرکت در راهپیمایی برائت از مشرکین گوشه کوچکی از وحدت امت اسلامی را جلوه گر سازند و با اجتماع در کنار همدیگر از امور مسلمین و دردها و آلام آنها آگاه شده و برای رسیدگی به این دردها چاره جویی کنند و توجه داشته باشند «... که مکه معظمه و مشهد مشرفه آینه حوادث بزرگ نهضت انبیاء اسلام و رسالت پیامبر اکرم است...» (26).

بنابراین امام (ره) استقلال، آزادی، و عدالت را لازمه و زمینه ساز وحدت اسلامی و همه مستضعفین جهان می دانست و اصولا اختلاف عقیده را مانع تحقق وحدت تلقی نمی کرد و برای پیاده شدن مقاصد اسلام و حاکمیت همه جانبه آن وحدت را تنها وسیله ممکن می دانست و برای جامه عمل پوشانیدن به آرمان وحدت اسلامی از امکاناتی نظیر مساله فلسطین و آزادی قدس و مراسم حج و برائت از مشرکین که مورد اتفاق همه فرق و مذاهب اسلامی بود استفاده می کرد و مسلمانان جهان را به تفاهم و اتحاد همه جانبه دعوت می نمود.

۴_انگیزه وحدت:

امام خمینی در آرمان وحدت خود انگیزه های گوناگونی داشت که الهام گرفته از مکتب اسلام ناب محمدی بود از نظر امام دین مبین اسلام و حکومت های الهی با سایر حکومت های مادی تفاوت های اصولی دارد، زیرا حکومت های غیرالهی فقط در پی تحقق و حفظ نظم کشور خود بوده، و حداکثر کاری که انجام می دهند این است که نگذارند کسی به دیگری ظلم و تعدی بکند، در حالی که اسلام و حکومت های الهی برای هر مساله احکام خاص خود را دارد (27) و یکی از این مسائل مهم دفاع از کیان اسلام است که به وحدت مسلمین بستگی دارد، «از امور مهمه ای که بر همه واجب است دفاع از اسلام، دفاع از جمهوری اسلامی است (28)» که به وحدت بستگی دارد و مساله وحدت برای حفظ کیان اسلام امری حیاتی است، از طرف دیگر تفرقه امر منکری است که باید از آن جلوگیری شود زیرا امر به معروف و نهی از منکر از واجبات الهی است و برای اطاعت امر خدا باید امر به معروف و نهی از منکر نمود که «بزرگترین منکر، غلبه اجانب بر ماست، این منکر را باید نهی کنید، حکومتها را نهی کنید از مخالفتی که با هم دارند و با ملت دارند با دشمنان اسلام که خدا فرموده مراوده نکنیم محبت می کنند، الآن منکری بالاتر از این نیست که مصالح مسلمین را به خطر انداخته است، این وظیفه همه شماست، که می خواهید برای خدا کار کنید، همه ما باید این دشمنی را نهی کنیم و وحدت اسلامی را شعارمان کنیم با وحدت و زیر پرچم لاله الا الله بودن» (29).

وحدت نیز امر معروفی است که موجب صلح و آرامش در دنیا می شود و باید برای تحقق شرایط صلح، آیین وحدت و اخوت را ایجاد نمود و آن را مستحکمتر کرد زیرا «... ما دنبال این هستیم که دنیا در صلح و آرامش باشد اسلام از اول دارای یک همچو مقصدی بود و خصوصا در بین مؤمنین، در بین مسلمین، اخوت را سفارش فرموده است بلکه ایجاد تشریح فرموده است» (30).

انگیزه دیگر امام انسان سازی است تا در سایه وجود انسانهای کامل عدالت نیز گسترش یابد و زمینه های آسیب پذیری جامعه مسلمانان از بین برود، در غیر اینصورت آسیب پذیری آنان حتمی است. زیرا . . . آن روز آسیب به ما می رسد که از باطن بگندیم افراد باطنشان بگندد و این گند هم سرایت کند و یک دسته اک را از بین ببرد و متعفن کند» (31) در حالی که تربیت یافتگان مکتب انبیاء و ائمه سلام الله علیه هرگز خلاف نمی کنند که در پی این تخلف جامعه نیز آسیب ببیند.

انگیزه دیگر تامین استقلال و آزادی و حفاظت از استقلال و آزادی و شرافت انسانی مسلمانان می باشد، بنابراین امام می فرمایند، «اگر ما تسلیم آمریکا و ابرقدرتها می شدیم ممکن بود امنیت و رفاه ظاهری درست می شد و قبرستانهای ما پر از شهدای عزیز ما نمی گردید، ولی مسلما استقلال و آزادی و شرافتمان از بین می رفت آیا ما می توانیم اسیر آمریکا و دولتهای کافر شویم تا بعضی چیزها ارزان شود و شهید و مجروح ندهیم؟» (32)

دیگر انگیزه امام در آرمان وحدت حل معضلات کشورهای اسلامی و مسلمین جهان است لذا امام همه آنها را به وحدت فرا می خواند و برقراری روابط دوستانه بین آنها را توصیه می کند (33).

اما امام بر این نکته واقف است که هر «هدف بزرگ دارای اشکالات و گرفتاریهای بزرگ نیز هست» (34) مساله وحدت امت اسلامی و همه مستضعفین جهان نیز اهداف بزرگی است که موانع بزرگی در سر راه آن قرار دارد. ولی با عنایت به اینکه فطرت و سرشت انسان و هستی بر وحدت استوار و تنیده شده است و همه هستی به سوی هدف واحد رهسپار است «با صبر و تحمل انقلابی به پیش می رویم تا عدل الهی و اسلام عزیز (35)» را در جهان گسترش دهیم، از اینرو امام به همه مسلمین جهان توصیه می نماید، «ای مسلمانان بر فرهنگ اسلام تکیه کنید و با غرب و غربزدگی مبارزه نمایید و روی پای خودتان بایستید و بر روشنفکران غربزده و شرقزده بتازید و هویت خویش را دریابید که روشنفکران اجیر شده بلایی بر سر ملت و مملکتشان آورده اند که تا متحد نشوید و دقیقا به اسلام راستین تکیه نمایید، بر شما آن خواهد گذشت که تا کنون گذشته است.» (36)

بنابراین انگیزه امام برای وحدت را می توان در دفاع از کیان اسلام، امر به معروف و نهی از منکر، انسان سازی و تربیت انسانهای صالح، تامین استقلال و دفاع از این استقلال و آزادی و شرافت انسانی و گسترش عدل الهی و اسلام عزیز در جهان و جلوگیری از اختلاف و پیروی از هواهای نفسانی دانست. . . خلاصه نمود.

۵-دامنه و گستره وحدت:

وحدت مورد نظر امام خمینی دارای دامنه وسیعی است و از ملت شیعه ایران تا کلیه مسلمین جهان و مستضعفین عالم و حتی همه انسانهای روی زمین را شامل می شود، بنابراین امام به همه آنها توصیه می کند که با الگوگیری از انقلاب اسلامی ایران خود را بیابند و اعتماد به نفس پیدا کنند که «... انکال به نفس بعد از اعتماد به خداوند منشا خیرات است» (37) انقلاب اسلامی ایران موجب احیاء و بیداری نفوس مستضعفین و محرومین و مسلمین جهان شد و خیرات و برکات زیادی را به همراه آورد. این انقلاب پیام آور وحدت و آزادی و استقلال برای مستضعفین جهان و مسلمانان دنیا بود، که همه اینها ناشی از خودیابی مردم مسلمان ایران بوده است. بعد از مردم مسلمان ایران این وظیفه امت اسلامی است که در ایجاد وحدت بکوشند «امتها خودشان باید امت واحد باشند، مجتمع باشند خودشان را از هم جدا ندانند، مرزها را اسباب جدایی قلبها ندانند» (38) اگر چه امروزه مسلمانان جهان توسط مرزهای جغرافیایی از همدیگر جدا شده و بیش از ۵۰ کشور کوچک و بزرگ تشکیل داده اند، لکن به حکم الهی و بنا به مقتضیات و شرایط زمانی بایستی تحت لوای اصول مشترک اسلامی و انسانی پیوندهای خود را مستحکمتر نمایند که به لطف الهی افق روشن آن هویدا شده است.

«امروزه دورنمای صدور انقلاب اسلامی. . . در جهان مستضعفان و مظلومان دیده می شود و جنبشی که از طرف مستضعفان و مظلومان جهان علیه مستکبران و زورمندان شروع شده در حال گسترش است» (39)

علاوه بر امت اسلامی روحانیون هر دینی نیز وظیفه دارد برای تحقق آرمانهای انبیاء که وحدت یکی از مهمترین آنهاست اقدام نمایند «روحانیون مسیح، روحانیون مسلم، روحانیون یهود، . . . در مرتبه اول واقعند برای تحقق دادن به آرمان انبیاء که همان وحی الهی است. . .» (40)

همچنین علماء و روشنفکران کشورهای اسلامی وظیفه دارند در ایجاد وحدت اسلامی کوشش کنند که تنها راه پیروزی و بقای آنهاست. بنابراین پیشنهاد می نمایند «علماء و روشنفکران همه کشورهای اسلامی به انگیزه پیدا کردن راهی برای نجات کشورهای اسلامی از چنگال ابرقدرتهای غربی و شرقی و برای بیرون کردن سران کشورهای اسلامی از تحت سلطه جهانخواران و برای ایستادگی در مقابل استعمار و استثمار طرحی بریزید که هرچه بیشتر با یکدیگر در تماس باشند و اساس طرح را بر بیداری خلقهای

محروم بگذارند و به یقین باور کنند که راه را خواهند یافت و پیروز خواهند شد (41). «بالاخره حجاج بیت الله الحرام وظیفه دارند در مناسک حج ابراهیمی زمینه ساز وحدت اسلامی باشند و با برپایی مراسم برائت از مشرکین وحدت عینی مسلمانان جهان را به رخ ابرقدرتها بکشند زیرا مناسک حج و مراسم برائت از مشرکین مظهر و اوج وحدت، همانگونه که امام می فرمایند: «فریاد برائت همه مردمانی است که دیگر تحمل تفرعن آمریکا و حضور سلطه طلبانه آن را از دست داده اند و نمی خواهند صدای خشم و نفرتشان برای ابد در گلویشان خاموش و افسرده بماند و اراده کرده اند که آزاد زندگی کنند و آزاد بمیرند و فریادگر نسلها باشند، فریاد برائت، فریاد دفاع از مکتب، فریاد دردمندانه ملت‌هایی است که خنجر کفر و نفاق قلب آنان را دریده است» (42).

پس امام دامنه شمول وحدت را فراگیر دانسته و از همه انسانها و مستضعفان جهان، مسلمانان عالم و همه فرقه ها و مذاهب اسلامی و حتی از روحانیون ادیان مختلف و روشنگران مسلمانان می خواهد که در راستای ایجاد اتحاد ملل بر اساس اصول مشترک انسانی و اسلامی بکوشند و از همه شعائر برای ایده وحدت خواهی خود بهره می جوید.

۶-اهداف وحدت:

امام خمینی در آرمان وحدت خود اهدافی را دنبال می کرد که می توان آنها را با چند معیار تقسیم بندی نمود که عبارتند از: اهداف داخلی، اهداف خارجی و اهداف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی.

اهداف داخلی وحدت شامل این موارد است:

آزادی و استقلال، (43)رفع ایادی اجانب، (44)و قطع کردن دستهای خیانتکار و جنایتکاران، (45)عظمت و شرافت، (46)پیشبرد اهداف اسلام، تحقق همه جانبه اسلام در ایران (47)استقرار حکومت دموکراسی صحیح نه دموکراسی غربی و شرقی فاسد، (48)بقای انقلاب اسلامی، (49)تحقق عدالت اجتماعی، (50)بسط عدالت فردی و اجتماعی(51).

اما اهداف خارجی آرمان وحدت امام عبارتند از: ایجاد معرفت برای بشر (52)برقراری صلح و آرامش در جهان، (53)پیاده کردن دموکراسی و آزادی حقیقی، (54)تحقق یک انقلاب عمیق عمومی در سراسر جهان در مقابل جهانخواران ضد بشریت، (55)بازبایی استقلال روحی و دور کردن احساس حقارت در مقابل حکومت‌های جور از خود، (56)استقلال شکسته شدن سلطه جهانخواران بر ملت‌های مستضعف جهان، (58)بدست آوردن حق تعیین سرنوشت توسط ملتها و بیداری دولت‌ها، (59)استقرار حکومت اسلام در همه اقطار عالم، (60)تشکیل امتی شکست ناپذیر و بنیانی مرصوص، (61)ایجاد هویت اسلامی برای مسلمانان، (62)رهایی از فقر علمی در جوامع اسلامی، (63)رسیدگی به درد مسلمانان (64). امام خمینی در نظر داشت در کوتاه مدت حکومت اسلامی را در ایران مستقر نموده و با نفی استعمار و استبداد و کسب استقلال و آزادی، در میان ملت عدالت اجتماعی را تحقق بخشیده و آن را بسط و گسترش دهد و از نظام جمهوری اسلامی ایران الگوی ویژه ای برای همه مسلمانان جهان و مستضعفین عالم ارائه نماید تا آنها نیز به استقلال و آزادی نایل شده و دست اجانب و ابرقدرتان را از سرزمین خود کوتاه نمایند بنابراین می فرمودند که همه مردم همه انسانها باید دولت اسلامی را تقویت کنند تا بتوانند اقامه عدل کنند.

حفظ معنویات و تقویت معنویات مردم و اقامه عدل بین خودشان و نجات دادن مظلومان از دست ظالمان اما هدف بلندمدت امام آن بود که با برقراری صلح و آرامش در جهان و استقرار دموکراسی و آزادی حقیقی و گسترش عدالت در آن بشریت به معرفت جدیدی نایل گردیده و حکومت اسلامی در همه عالم مستقر شود تا امتی شکست ناپذیر و بنیان مرصوص تشکیل شود و جوامع اسلامی هویت اسلامی خود را یافته و از فقر علمی رهایی یابند و با تشکیل ارتش مشترک از کیان اسلام و امت اسلامی دفاع نمایند و هرگز به جهانخواران اجازه ندهند که ذخایر آنها را به یغما برند.

این اهداف هر یک در مقوله ای سیاسی اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی تقسیم بندی می شوند، اهداف سیاسی عبارتند از استقلال و آزادی همه ملل جهان و مسلمانان، برقراری صلح و آرامش در جهان، پیاده شدن دموکراسی و آزادی حقیقی، تحقق عدالت فردی و اجتماعی، کسب حق تعیین سرنوشت ملتها، تشکیل امت اسلامی، تشکیل حزب مستضعفین جهان، حفظ عظمت و شرافت، پیشبرد اهداف سیاسی اسلام، تحقق اسلام در همه ابعاد، تحقق انقلاب عمومی در سراسر جهان، شکستن سلطه جهانخواران بر مستضعفان، برچیدن پایگاه نظامی شرق و غرب و تشکیل ارتش دفاعی اسلامی و رسیدگی به دردها و امور مسلمین و حفظ نظام جمهوری اسلامی.

اهداف اقتصادی عبارتند از: کسب استقلال و خودکفایی. گسترش عدالت اقتصادی، پیاده کردن اهداف بین الملل اسلامی در جهان و جلوگیری از استعمار و استثمار و بدست گرفتن مقدرات اقتصادی خود.

اما اهداف اجتماعی: تحقق عدالت اجتماعی، منع فساد و فحشاء و انواع کجرویها، برقراری صلح و آرامش، تشکیل امت اسلامی و بنیان مرصوص، بیداری از خواب غفلت و . . .

اهداف فرهنگی: حفظ عظمت و شرافت، بقاء انقلاب اسلامی، جلوگیری از فساد و فحشاء و نابودی پایگاه ظلم و فساد، ایجاد معرفت برای بشر، بازیابی استقلال روحی و دور کردن احساس حقارت در مقابل دشمنان، ایجاد هویت اسلامی برای همه مسلمانان، رهایی از فقر علمی در جوامع اسلامی و . . .

اما تشکیل ارتش مشترک اسلامی برای دفاع از کیان اسلام و برجیدن پایگاه نظامی شرق و غرب از کشورهای اسلامی از اهداف سیاسی - نظامی امام در دعوت به وحدت بود.

۷- خلاصه و نتیجه گیری

اندیشه وحدت امام خمینی (ره) از مهمترین و نابترین اندیشه های آرمانی معظم له محسوب می شود که این اندیشه نقطه عطف تاریخی در وحدت اسلامی محسوب می شود، آرمان وحدت امام از آنجا ناشی می شود که تفرقه در میان امت اسلامی نتایج ذلت باری بار آورده که جبران آنها شاید هرگز امکان پذیر نباشد، زیرا اجانب بر مسلمین سیطره یافته و جوامع اسلامی تحت سلطه استعمار فروپاشیده اند، مسلمانان شخصیت و شرافت انسانی خود را از دست داده و در همه ابعاد عقب مانده اند بنابراین استقلال و آزادی و عظمت خود را از کف داده و به شرق و غرب وابسته شده اند، با توجه به این شرایط ننگین است که امام ضرورت وحدت را شدیداً لمس و احساس می کند و برای اصلاح جامعه بشری قیام می نماید تا با ایجاد همبستگی اسلامی و بالاتر از آن بین مستضعفین جهان از دخالت ابرقدرتها در مقدرات کشورهای اسلامی جلوگیری نموده و آنان را به سر منزل پیروزی رهنمون گردد.

امام استقلال و آزادی و عدالت را لازمه و زمینه ساز وحدت تلقی می کرد و از امکاناتی همچون مساله فلسطین، مناسک حج، مراسم برائت از مشرکین. . . برای ایجاد وحدت بهره گیری می کرد و با انگیزه دفاع از کیان اسلام، امر به معروف و نهی از منکر، انسان سازی، کسب استقلال و آزادی و شرافت برای همه انسانها و مسلمانان، گسترش عدل الهی و اسلام در جهان و جلوگیری از اختلاف و تفرقه ایده وحدت طلبانه خویش را ابراز نمود، امام دامنه و دایره شمول وحدت را بسیار وسیع و فراگیر می دانست بطوری که همه انسانها، مستضعفین عالم، مسلمانان جهان، همه مذاهب اسلامی و حتی دیگر ادیان الهی را در برمی گرفت و اهداف گوناگونی را در جنبه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی، پیگیری می کرد که در دو سطح داخلی و خارجی و برنامه زمانی کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت قابل تقسیم بندی است.

پی نوشت ها:

1. امام خمینی، صحیفه انقلاب، وصیت نامه سیاسی - الهی رهبر کبیر انقلاب اسلامی و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، چاپ چهارم، [تهران]؛ سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، [۱۳۶۸]، ص ۸.

2. امام خمینی، صحیفه نور، جلد هیجدهم، ص ۹۱.

3. همان جلد اول، ص ۳.

4. همان جلد هفدهم، ص ۷۷.

5. همان جلد هشتم، ص ۲۷۸.

6. همان جلد اول، ص ۱۷۵.

7. همان جلد یازدهم، ص ۱۸۶.

8. همان جلد پانزدهم، ص ۱۲۵.

9. همان جلد نوزدهم، ص ۴۶.

10. همان جلد هفدهم، ص ۱۳.

11. همان جلد ششم، صص ۱۲۲، ۱۲۳.

12. همان جلد پانزدهم، ص ۱۲۵.

13. همان جلد هفدهم، ص ۲۲۸.

14. همان جلد یازدهم، ص ۲۶۷.
15. همان جلد هیجدهم، ص ۱۳.
16. همان جلد دوم، ص ۲۵۹.
17. همان جلد دهم، ص ۲۵۲.
18. همان جلد چهارم، ص ۱۹۹.
19. همان جلد پنجم، صص ۱۱۴، ۱۱۵.
20. همان جلد هفدهم، ص ۷۷.
21. همان جلد نوزدهم، ص ۱۹۴.
22. همان جلد بیستم، ص ۳۴.
23. همان جلد هیجدهم، ص ۱۰۱.
24. همان جلد هشتم، صص ۲۳۳، ۲۳۴.
25. همان جلد چهارم، ص ۳۱.
26. همان جلد بیستم، ص ۱۳۲.
27. همان جلد اول، صص ۲۳۴-۲۳۵.
28. همان جلد بیستم، ص ۱۳.
29. همان جلد ششم، ص ۱۱۶.
30. همان جلد شانزدهم، ص ۲۴۰.
31. همان جلد هفدهم، ص ۹۸.
32. همان جلد هفدهم، ص ۵۱.
33. همان جلد نوزدهم، صص ۷۳-۷۴.
34. همان جلد شانزدهم، ص ۴۷.
35. همان جلد شانزدهم، ص ۴۷.
36. همان جلد سیزدهم، ص ۸۳.
37. همان جلد هفدهم، ص ۶۵.
38. همان جلد دهم، ص ۲۲۳.
39. همان جلد هیجدهم، ص ۱۱.
40. همان جلد یازدهم، ص ۹۲.
41. همان جلد هیجدهم، ص ۲۲۶.
42. همان جلد بیستم، ص ۱۱۱.
43. همان جلد اول، ص ۲۵۰.
44. همان جلد اول، ص ۲۵۰.
45. همان جلد اول، ص ۲۵۰.
46. همان جلد پانزدهم، ص ۱۷۵.
47. همان جلد نهم، ص ۴۸.

48. همان ، ص ۲۳۸.
49. وصیت نامه سیاسی - الهی ، ص ۸.
50. همان ، ص ۹ و صحیفه نور، جلد هفدهم، ص ۷۷.
51. وصیت نامه سیاسی - الهی ، ص ۹.
52. صحیفه نور- جلد نوزدهم، ص ۱۴۳.
53. همان جلد سیزدهم، ص ۱۱۶.
54. همان جلد هشتم، ص ۱۱۴.
55. همان جلد شانزدهم، ص ۱۱۳.
56. همان جلد اول، ص ۱۶۲.
57. همان جلد شانزدهم، ص ۸۱.
58. همان جلد چهاردهم، ص ۱۴۶.
59. همان جلد چهاردهم، ص ۱۴۶.
60. همان جلد ششم، ص ۱۶۹.
61. همان جلد بیستم، صص ۱۱۱-۱۱۲.
62. همان ، ص ۲۳۴.
63. همان جلد بیست و یکم، ص ۱۹ و صحیفه نور جلد نوزدهم، ص ۴۳.
64. صحیفه نور- جلد نوزدهم، ص ۱۴۶